

ادب خزینے

حصہ اوّل

(پنجابی اختیاری)

یارھویں جماعت لئی

پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

جملہ حقوق بحق پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ لاہور محفوظ ہیں۔

تیار کردہ: پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ لاہور

منظور کردہ: قومی ریویو کمیٹی، وفاقی وزارت تعلیم (شعبہ نصاب) حکومت پاکستان، اسلام آباد

مکمل ہو چکا: مراسلہ نمبری (No.F-9-5/92-UR) مورخہ 2 جنوری 1993ء

اس کتاب کا کوئی حصہ نقل یا ترجمہ نہیں کیا جاسکتا اور نہ ہی اسے ٹیپ یا کاپی کرنے، خلاصہ جات، نوٹس یا اعدادی کتب کی تیاری میں استعمال کیا جاسکتا ہے۔

مولفین • ڈاکٹر سید اختر جعفری

• ڈاکٹر محمد اسلم رانا (مرحوم)

• ڈاکٹر عصمت اللہ زاہد

ایڈیٹر • سجاد حیدر (مرحوم)

نگران طباعت • محمد اشرف رانا

ڈائریکٹر مسودات: مسز نثار قمر

ڈپٹی ڈائریکٹر مواصلات: مسز عائشہ وحید

پرنٹر: احمد طیب پرنٹرز سکیاں لاہور

طباعت 15 تعداد اشاعت 5000 قیمت

56.00

55.00

ناشر: افتخار بک ڈپولاہور

تاریخ اشاعت ایڈیشن

اول

اگست 2019ء

فہرست (حصہ نثر)

3	مولوی محمد سعید	معراج شریف	-1
5	محمد آصف خاں	پنجابی زبان دی کہانی	-2
7	ڈاکٹر مہر عبدالحق	حضرت بہاؤ الدین زکریا رحمۃ اللہ علیہ ملتانی	-3
10	ڈاکٹر محمد باقر	پاکستان بن گیا اے	-4
15	اشفاق احمد	ٹاہلی تھلے	-5
23	بشیر حسین ناظم	شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ	-6
26	منشا یاد	کھوپڑیاں تے آٹھن	-7
30	ارشدمیر	لندن دے ٹیوب ٹیشن	-8
34	پروفیسر محمد اسلم	رائے احمد خاں کھرل شہید	-9
37	عبدالحمید سالک	کپاہ وچ	-10
39	ڈاکٹر سید اختر جعفری	لوک گیت	-11
44	ڈاکٹر ناصر بلوچ	ان ڈٹھے روگ	-12

(حصہ نظم)

49	میاں محمد بخش رحمۃ اللہ علیہ	حم	-1
51	حفیظ تائب	نعت	-2
52	حضرت بابا فرید الدین مسعود گنج شکر رحمۃ اللہ علیہ	شلوک	-3
54	شاہ حسین رحمۃ اللہ علیہ	کافیاں	-4
56	حضرت سلطان باہو رحمۃ اللہ علیہ	ابیات	-5
58	شاہ مراد	چار بیتے روو ہڑے	-6
59	علی حیدر ملتانی	ابیات سی خرنی	-7
60	سید تلکے شاہ رحمۃ اللہ علیہ	کافی	-8
62	سید وارث شاہ رحمۃ اللہ علیہ	منت وزاری کردن برادران	-9

63	ہاشم شاہ رحمۃ اللہ علیہ	دوہڑے	-10
65	خواجہ غلام فرید رحمۃ اللہ علیہ	کافی	-11
67	مولوی غلام رسول عالمپوری رحمۃ اللہ علیہ	حضرت یوسفؑ اپنی ماں دی قبر تے	-12
69	استاد عشق لہر	کلام عشق لہر	-13
71	احمد علی سائیں	سی حرفی راویات	-14
73	پیر فضل گجراتی	غزل	-15
75	ڈاکٹر فقیر محمد فقیر	غازی تے شہید	-16
77	حکیم شیر محمد ناصر	اپنی سہان	-17
79	دائم اقبال دائم	توقیر حسینؑ	-18
81	شریف کنجاہی	اوڑک ہوندی لو	-19
82	عارف عبد الباقی	غزل	-20
84	احمد راہی	نواں نواں بُور	-21
86	باقی صدیقی	ہک بوٹا	-22
88	مُنیر نیازی	تین نظماں	-23
90	انور مسعود	مجمعہ بازار	-24
92		فرہنگ	

حصہ نثر

ماخذات

مولوی محمد سعید		○ محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
مدیر محمد آصف خان (مرحوم)		○ پنجابی ادب
ڈاکٹر محمد باقر (مرحوم)		○ ہٹھ
اشفاق احمد (مرحوم)		○ ٹاپلی تھلے
مدیر ڈاکٹر اختر حسین اختر (مرحوم)		○ لہراں (منشایا و نمبر)
مرتبہ ڈاکٹر عبدالسلام خورشید		○ پنجابی ادب تے سالک
ڈاکٹر سید اختر جعفری		○ نویں زاویے

مولوی محمد سعید

مولوی محمد سعید سیالکوٹ دے اک پنڈ کلاس والا دے رہن والے سن۔ اوہناں نے دینی تعلیم اپنے پنڈ دے مولوی عبدالحی توں حاصل کیتی۔ مولوی عبدالحی قرآن پاک تے حدیث دے بوہت وڈے عالم سن۔ آنحضرت محمد مصطفیٰ احمد مجتبیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی پاک حیاتی دے چنگے جانونں۔ مولوی محمد سعید ہوراں نے حضور پر نور محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی پاک سیرت بارے جانکاری اوہناں توں حاصل کیتی۔ غیر اوہدے وچ اپنا علم تے محبت شامل کر کے من کھجیوں اسلوب راہیں بیان کیتا۔

آپ دی کتاب ”محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم“ وچوں اک اقتباس پیش کیتا جاندا اے۔

معراج شریف

نبوت نوں دس (10) ورہے ہو گئے سن ڈاڈھے اُوکھے دس (10) ورہے۔ رجب دی 27 تاریخ تے سومواری انگریزی 22 مارچ 610ء سی ایس رات محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اپنے چاچے ابوطالب دی بیٹی ام ہانیؓ دے گھر تے ہوئے سن کہ اللہ تعالیٰ نے اوہناں نوں اسماناں دی سیر کرائی تے اوہ بھیست دتے جیہڑے آدم دی اولاد وچوں کسے نوں نہیں دتے گئے سن۔ قرآن مجید دی ستارہاں صورت انج شروع ہوندی اے۔

ترجمہ ”اوہ ذات بڑی پاک اے جیہڑی اک رات اپنے بندے نوں خانہ کعبہ توں اوس دُراڈی مسیت تک لے گئی جیہد آل دوالا برکتاں نال بھریا ہو یا اے۔ تے ایس واسطے لے گئی کہ اوہنوں اپنیاں گجھ نشانیاں دکھائے۔“

دیکھو مولا دے رنگ جدوں دنیا تنگ ہوئی تے اسماناں دے بوہے کھل گئے فیرا جیہہ کھلے کہ اج تیک ایس سفر نے دنیا نوں حیران کیتا ہو یا اے کہ کوں اک بندہ تاریاں تے چن توں لنگھدا ہو یا اوہناں تھانواں تیک پہنچیا جتھے نہ وہم جاندا اے نہ خیال۔ تے فیر دنیا دا کوئی بشر نہیں جیہدے واسطے ایہدے وچ کوئی نہ کوئی سبق نہ ہووے۔

صوفیاں ایہنوں ہور طراں سمجھیا۔ عالماں ایہنوں ہور طراں جانیا۔ شاعراں ایس سفر توں ہور طراں لذت لئی۔ ہر کسے نے اپنے اپنے مقدر نال ایہنوں جانچیا۔ ابو جہل نے سُن کے ٹھٹھا مار یا۔ ابو بکرؓ نے سُن کے آمتاً وصدقا آکھیا۔ اک گمراہواں داسر دا بن گیا، دو جانیکاں داسر دار بن گیا۔ قرآن شریف وچ تے صرف ایہناں ای اشارہ اے۔ پر حدیثاں وچ گل بوہتی کھول کے بیان ہوئی اے۔

حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرماندے نیں۔ میں گوڑھی نیندر ستا ہو یا ساں جدوں جبریل آئے تے نال براق لیائے۔ ایس جانور جیہا کوئی جانور زمین اُتے نہیں۔ ایہہ کھوتے توں ذرا وڈا تے خچر توں ذرا چھوٹا سی۔ اوہدی جت برف نالوں وھد چئی سے۔ مونہہ آدمی وانگوں سی پرندیاں وانگوں دو پر سن۔ اوہدی ایال، پوشل تے کھنب تے سینہ انمول موتیاں نال جڑے ہوئے سن تے انج لشکارے مار دے سن جو یں تاریاں دیاں لڑیاں ہوں۔ میں ایس جانور دی کنڈ تے بہہ گیا۔ اکھ جھپکدیاں ایہہ مینوں حرم شریف توں مسجد اقصیٰ لے گیا۔

ایتھوں وپہلے ہو کے میں براق سمیت صخرہ تے چڑھ گیا (صخرہ اک وڈا پتھری جیہدے اُتے آج کل اک سوہنا جیہا گنبد بنیا ہو یا اے تے اوہ بیت المقدس دے اندر حضرت عمرؓ دی مسجد دے وچ اے) ایسے پتھرتوں میں اسماناں ول چڑھ گیا۔ حضرت جبریلؑ نال سن سقاں اسماناں وچ جیہڑے پیغمبر میرے راہ وچ آئے میں اوہناں وچوں حضرت ابراہیم علیہ السلام، حضرت موسیٰ علیہ السلام تے حضرت عیسیٰ علیہ السلام نوں ملیا۔ سفر جاری سی میں ایس طراں دی آواز سنی جس طرح دی آواز نکھن لگیاں قلمناں وچوں نکل دی اے۔ کتاب تقدیر دی سی آواز اں

حرم، شکر دیاں ہو یاں فرشتیاں دیاں سن۔

اخیر میں سدرۃ المنتہیٰ تے پہنچ گیا (سدرہ بیر دے درخت نوں آہندے نیں ایہہ خاص درخت اوس حد دے اُتے اک نشانی واگلوں کھلو تا ہو یا اے جتوں تیک فرشتیاں دی پہنچ اے) ایتھے اُپر کے جبریل علیہ السلام نے کہیا ”بس حضور (صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم) میری اپڑ ایتوں تیک ای سی۔ ایہہ علم دی آخری حد اے۔ میں اک پیروی اگا نہہ پھلیا تے تھلی نال میرے پُرسڑ جان گے۔ حضور (صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم) ٹہسی نبیاں دے سردار او۔ دنیا جہان دے مالک دے یار او۔ اگانہہ ودھ دے جاؤ تے اپنے نور دے لشکاریاں وچ پینڈا مکاندے جاؤ۔ پینڈا اخیر مک گیا تے آپ (صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم) اللہ دے حضور جا پہنچے تو اوس تھلی دا جیہنوں کوئی نہیں سی جھل سکیا، کھل کے نظارہ کیتا۔ سبحان اللہ۔ اک شاعر آکھدا اے۔ ”حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تہاڈے کیا کہنے۔ طور پہاڑ تے اک لشکارا پیتا تے مولیٰ علیہ السلام بے ہوش ہو کے ڈھیہ پئے ٹساں ذات پاک نوں عین سامنے ویکھیا تے لبیاں تے مسکراہٹ رہی۔“ ایس ملاقات وچ جیہڑا تحفہ اللہ دی ذات اتوں حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نوں ملایا اوہ پیجاہ (50) نمازاں سن۔ روایت اے کہ واپسی تے حضرت مولیٰ علیہ السلام ملے۔ گل بات ہوئی تے حضرت مولیٰ علیہ السلام کہن لگے۔ اُمت تے بڑا بھار جے، گھٹ کراؤ۔ واپس گئے۔ خیر نمازاں گھٹ ہونداں ہونداں پنچ (5) رہ گئیاں۔ پنجاں تے پہنچ کے حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فیر پرت کے نہ گئے پئی اُمت اُتے ایہہ بھار کوئی بوہتا بھار نہیں۔ بلکہ آکھیا کہ نماز مومن دی معراج اے۔

حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نوں مولا کریم نے گزرے ہوئے نبیاں توں علاوہ رنگ برنگی مخلوق دکھائی۔ جو ایسی دنیا وچ آکھن ہاں ”ملک ماہی داوٹے۔ کوئی رووے تے کوئی ہتے۔“ ایس نقشے اُتے ای اگا جگ اے۔ کوئی ہسد اے کوئی روند اے۔ ہسدے اوہ نہیں جیہناں نیک عمل کیتے تے روندے اوہ نہیں جیہناں دے کرتوت بھیڑے رہے ہون۔

حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نوں جنت دکھان لے گئے۔ نیک لوک تے نیک بیہیاں سوہنے وسدے، ٹھنڈیاں چھانواں، دُڈھ شہد دیاں نہراں، پھلاں نال لدیاں ہو یاں ٹہنیاں جھک جھک کے زمین نوں چھوندیاں، چار چو فیرے رنگ برنگے پرندیاں دی چہکار، سلامتی دیاں اوازاں۔ سوہنے ٹوٹہ تے سوہنیاں گلاں۔

حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے ایہہ وی ویکھیا کہ اگ دے بھانہڑ پئے بلدے نیں۔ اگ شوکراں تے بھسکھاں انج بھر دی اے جو ایس غصے نال کسے دا وجود پاٹ رہیا ہووے۔ انگلیارے انج گلدے جو ایس لال اوٹھاں دے اجڑ کھلوتے ہوئے ہون۔ خلقتاں دھوئیں تے لبواں دیاں ماریاں باہر نکھن توں دوڑن تے دربان چک چک فیر وچ سٹن۔ جلیساں ہو یاں جھٹریاں تر اس دے مارے ہوئے اوٹھاں واگلوں پانی لئی تھلے ہوئے کو جیہ ٹوٹہ تے کوچیاں بولیاں، چیکاں تے فریاداں۔ اللہ رحم کرے گل کردیاں وجود کسب جاندا اے۔

حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے ایہہ سبھ ویکھیا تے آکے دسیا۔ ایتھوں اے گل بڑی پئی طراں ثابت ہوندا اے کہ ایس لوک ای جا کے اوہ دنیا آباد کرنے ہاں۔ جے ایہہ دنیا سنوری ہوئی اے تے اگلی وی سنوری ہوئی اے۔ جے معاملے ایتھے چوڑ چپٹ نیں تے اگے دی چوڑ چپٹ۔ او تھ دے دکھ تے سکھ ایس زندگی دا بھل نیں تے ایہہ دنیا کوئی مداری دا کھیڈ نہیں۔ گھڑی نظر دے فریب وچ پھسے تے فیر ٹراپ واگلوں اے۔